

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Kielikoulutuspoliittinen kuntatutkimus II: Rehtoreiden ja kuntapäätäjien näkökulmia kieltenopetuksen järjestämiseen

AFinLAn syysseminarium 2023 Tampere

Teija Kangasvieri & Karita Mård-Miettinen

Soveltavan kielentutkimuksen keskus & Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Esityksen rakenne

- Taustoitusta
 - Nykytilan kielikoulutuspoliittista taustaa
 - Kieltenopetuksen järjestämisvelvoite
 - Aiempaa tutkimusta
- Kielikoulutuspoliittinen kuntatutkimus II
 - Tavoite, aineistonkeruu, aineisto
 - Tuloksia
 - Johtopäätöksiä

Nykytilan kielikoulutuspoliittista taustaa

- Suomen kielikoulutuksen kesto- ja laatuhaaste on ollut jo vuosikymmeniä **kieltenopiskelun yksipuolisuus** perusopetuksessa
 - Enemmistö opiskelee englantia ja toista kotimaista kieltä
 - Vapaaehtoisen ja valinnaisen opiskelu on todella vähäistä. (Pyykkö 2017, OPH 2019)
- Kieltenopiskelun yksipuolisuuteen on pyritty vuosikymmenten ajan vaikuttamaan **erilaisilla hankkeilla ja niitä seuranneilla toimenpiteillä** (ks. esim. Kangasvieri 2022)
- Hankkeiden ja toimenpiteiden **tulokset ovat olleet vaatimattomia ja hetkellisiä** (Kangasvieri ym. 2023, Vaarala ym. 2021)

Kieltenopetuksen järjestämisvelvoite

- Suomen kunnilla on nykyainsäädännön mukaan velvoite järjestää kaikille yhteisen A1-kielen ja B1-kielen opetusta
 - Vapaaehtoisen A2-kielen ja valinnaisen B2-kielen järjestämisvelvoitetta ei ole
- Odotamme koululaisiltamme yhä monipuolisempaa kieltenopiskelua samaan aikaan, kun sen järjestäminen on kuntien ja koulujen resurssien ja prioriteettien varassa

Oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatio

- Tuoreiden tutkimusten mukaan (Kangasvieri 2022; Veivo ym. 2023) oppilaat ovat motivoituneita kieltenopiskeluun
- Kangasvieri 2022: Yläkouluikäiset oppilaat totesivat mm., että
 - ”Kieltenopiskelu on tärkeää ja kivaa.”
 - ”Kielten opiskelu kannattaa.”
 - ”Kielten opiskelu ja osaaminen on hyödyllistä melkein joka ammattia ajatellen.”

Kieltenopettajien näkemys kielenopetuksen tilasta Suomessa

- Mäntylä ym. 2021: “Opettajien mielestä kielikampanjat eivät enää riitä, vaan tarvitaan rakenteellisia muutoksia.”
- Veivo ym. 2021: ”Tällä hetkellä puuttuu siis sekä makro- että mikrotason selkeä ohjaus ja velvoittavuus kielen opiskelun monipuolistamiseen.”
- Pollari ym. 2021: ”Opettajat odottavat nyt päättäjiltä paljon ja tilanteen korjaamiseksi tarvitaan kokonaisremontti.”

Kielikoulutuspoliittinen kuntatutkimus II (2023–2024)

- Kyselytutkimus perusopetuksen **rehtoreille ja kuntapäätäjille** (opetus- ja sivistysjohtaja, toimialajohtaja ja vastaava sekä kuntien luottamushenkilö eli opetus- ja sivistyslautakunnan puheenjohtaja)
- Selvitetään:
 - perusopetuksen rehtoreiden ja kuntapäätäjien **kielikoulutuspoliittista toimijuutta**, eli heidän näkemyksiään (arvot, asenteet) ja kokemuksiaan kielenopetuksen järjestämisestä
 - **kunta- ja koulutason kielikoulutuspoliittisen päätöksenteon prosesseja ja niiden taustoja** perusopetuksen kielenopetuksen osalta
 - missä määrin kuntiin hajautettu ja ulkoistettu koulutuspoliittinen päätöksenteko aiheuttaa kohtuutonta **oppilaiden (kieli)koulutuspoliittista epätasa-arvoa** ja näin **koulutuksellisen yhdenvertaisuuden** murenemistä kielenopiskelussa
- Tässä esityksessä keskitymme erityisesti kieliohjelmaan, kielenopetuksen järjestämiseen ja rehtoreihin ja kuntapäätäjien arvoja ja asenteita.

Aineistonkeruu

- Syys-marraskuu 2023
- Sähköinen kysely (suomeksi ja ruotsiksi)
 - perusopetuksen **rehtoreille** (N=828) Suomen Rehtorit Suomen Rehtorit ry – Finlands Rektorer rf:n kautta
 - **kuntapäätäjille** kaikissa Suomen kunnissa (N=309)
- Kyselyaineiston keruu: 13.9.–31.10.2023 (auki 13.11.2023 asti)
- Muutamia etähaastatteluja kiinnostuneille kyselyssä yhteystietonsa jättäneille rehtoreille ja kuntapäätäjille marraskuussa 2023
- **Tässä esityksessä tarkastellaan 13.9.–16.10. kerättyjä suomenkielisen rehtori- ja päätäjäkyselyn vastauksia**

Tutkimusaineisto

Rehtorit (N=100)

- alakoulun rehtoreita (38 %)
- yhtenäiskoulun rehtoreita (25 %)
- yläkoulun rehtoreita (21 %)
- muut (11 %): mm. lukion rehtori, vara- tai apulaisrehtori, aluerehtori, varajohtaja
- sivistysjohtaja-rehtori (5 %)

- Eniten (38 %) yli 10 vuotta tehtäväänsä hoitaneita

Kuntapäättäjät (N=74)

- sivistys/opetusjohtaja (59 %)
- sivistys/opetuslautakunnan puheenjohtaja (18 %)
- sivistysjohtaja-rehtori (16 %)
- muut (7 %): johtava rehtori, opetuspäällikkö, konsernihallinto, kasvatus- ja koulutusjohtaja, lehtori

- Eniten (54 %) nykyistä tehtäväänsä 1–5 vuotta hoitaneita

Alustavia tuloksia

Kieliohjelma: Nykyisen **kieliohjelman** toimivuus

	Rehtorit %	Kuntapäättäjät %
Toimiva	43	54
Kaipaa muutosta	57	46

**Mikäli
muutosta
kansalliseen
kieliohjelmasta
n mielestäsi
tarvitaan,
mikä voisi olla
hyvä tapa?**
(sai valita
useamman
vaihtoehdon)

Muutos	Rehtorit %	Kunta-päätäjät %
Ei tarvetta muutokseen	30	46
B1-kielen aloituksen siirtäminen takaisin yläkoulun 7. luokalle	38	23
Muu, mikä (eniten: B1-kieli/ruotsi vapaaehtoiseksi, valinnaiseksi, vähemmän tunteja, lisää tunteja yläkouluun)	23	22
Englanti pakolliseksi A1-kieleksi kaikille	12	14
B2-kielen järjestämisvelvoitteen säätäminen kunnille	7	10
A1-kielen aloituksen siirtäminen takaisin alakoulun 3. luokalle	9	5
A2-kielen poisto perusopetuksen kieliohjelmasta kokonaan	7	5
A2-kielen järjestämisvelvoitteen palauttaminen kunnille	7	4
B2-kielestä pakollinen valinnaisaine yläkouluun	3	7
Vain muiden kielten kuin englannin tarjoaminen A1-kielenä kaikissa kouluissa	3	1
Velvoite opiskella yhteistä kieltä kokonaan pois (kaikki kieltenopiskelu vapaaehtoista)	1	0

Tulisiko **kieliohjelman** mielestäsi olla alueellinen vai valtakunnallinen?

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Ei, on parempi, että pysytään yhteisessä valtakunnallisessa perusopetuksen kieliohjelmassa	54	58
Kyllä, perusopetuksen kieliohjelmassa voisi olla alueellisia eroja	32	32
En osaa sanoa	14	10

Arvot/asenteet: Onko tahtotilasi kuntapäätäjänä/rehtorina se, että kuntasi/koulusi oppilaille on niin halutessaan mahdollisuus monipuoliseen kieltenopiskeluun?

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Kyllä, näen asian tärkeänä.	97	95
Ei, en näe asialla mitään erityistä arvoa.	3	5

Arvot/asenteet: Mielestäni on täysin riittävää, että perusopetuksessa opiskellaan englantia ja toista kotimaista kieltä

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Ei ole	83	65
On	10	23
En osaa sanoa	7	12

Kieltenopetuksen järjestäminen: Mikä tekijä on mielestäsi tärkein, kun kunnassasi/koulussasi päätetään perusopetuksen kieltenopetuksesta?

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Kieltenopetusta koskeva järjestämisvelvollisuus (kieliohjelma ja tuntijako)	43	49
Suomen kielivarannon turvaaminen (kielitaitoiset kansalaiset)	20	20
Oppilaiden ja/tai huoltajien toiveet (kielivalinnat)	27	11
Kunnan perusopetuksen taloudellinen tilanne	8	5
Kieltenopettajien saatavuus	2	11
Kunnan kielisuhteet (minkä kielisiä asukkaita kunnassa on)	0	3
Muu, mikä?	0	1

Kieltenopetuksen järjestäminen: Mikä on tärkein peruste, jolla koulussasi/kunnassasi perustetaan kieliryhmä?

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %	Kuntatutkimus I
Lähinnä taloudelliset seikat ratkaisivat kieliryhmän perustamisen	46	37	6
Oppilaiden monikielisyyden turvaamiseksi perustetaan pieniäkin kieliryhmiä	23	22	72*
Muulla perusteella (eniten: oppilaiden kielivalinnat, määritelty ryhmäkoraja)	13	16	10
Kieliryhmän perustaminen riippuu siitä, kuinka hyvin se sopii kunnan kieliohjelmaan	12	11	9
Kansainvälisyyden lisäämiseksi perustetaan pieniäkin kieliryhmiä	6	15	
Kieliryhmän perustaminen riippuu siitä, tarvitaanko kieltä kunnassa työelämän kannalta	0	0	4

* kuntatutkimus I:ssa peruste oli ”oppilaiden monikielisyyden turvaamiseksi ja kansainvälisyyden lisäämiseksi pienetkin kieliryhmät pitäisi perustaa” (Kyllönen & Saarinen 2010).

Kieltenopetuksen järjestäminen: Paras **kannustin** kielenopetuksen järjestämiselle kunnassa/koulussa olisi mielestäni

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Lisää korvamerkittyä rahaa valtiolta kielenopetuksen järjestämiseen.	30	45
Kielitaidon arvostusta yhteiskunnassa pitäisi lisätä.	27	17
Perusopetukseen pitäisi rakentaa toimiva kieliohjelma .	20	11
Perusopetuksen tuntijakoa pitäisi uudistaa lisäämällä opetustuntien määrää .	10	18
Muu kannustin (mm. koulujen kv. toiminta , kielen pakollisuus , kuntien/koulujen yhteistyö)	7	9
Kouluja pitäisi velvoittaa tarjoamaan monipuolista kieliohjelmaa.	6	0

Kielikoulutuspoliittinen toimijuus:

Rehtorina/kuntapäätäjänä **tunnen vastuuta ja/tai koen voivani tehdä** monipuolisen kieltenopetuksen eteen jotain kunnassani

	Rehtorit %	Kuntapäätäjät %
Kyllä, voin halutessani vaikuttaa kuntani järjestämään kieltenopetukseen.	63	82
Ei, en voi tehdä kieltenopetuksen hyväksi mitään kunnassani.	18	8
On valtion tehtävä hoitaa kieltenopetuksen asiaa.	6	8
On oppilaiden ja/tai huoltajien asia tehdä kielivalintoja, niin kieltenopetusta järjestetään.	13	1
On kieltenopettajien tehtävä hoitaa kieltenopetuksen asiaa.	0	0

Alustavia johtopäätöksiä 1

- Rehtoreiden ja kuntapäättäjien **arvot ja asenteet** kielitaitoa ja kieltenopetusta kohtaan **pääosin myönteisiä**: pyrkimys monipuoliseen kieltenopetukseen
- Perusopetuksen rehtorit ja kuntapäättäjät pysyisivät **valtakunnallisessa kieliohjelmassa**, mutta moni toivoi siihen **muutoksia**: eniten toivottiin B1-kielen palautusta yläkouluun tai muuttamista vapaaehtoiseksi

Alustavia johtopäätöksiä 2

- Kunnan **talous** ja **kansalliset linjaukset** ohjaavat kielenopetuksen järjestämistä eniten
- Toivotaan **kansallista ohjausta**: etenkin valtakunnallinen kieliohjelma ja korvamerkittyä rahaa kielenopetukseen
- **Ei** toivota **lisää velvoitteita** kunnille tai kouluille esim. A2- tai B2-kielen järjestämiseen **eikä** kielenopiskeluun **lisää pakollisuutta** oppilaille
- Huomionarvoista on, että järjestämisvelvoite vaikuttaisi olevan tärkein kielenopetuksen päätöksenteon peruste kunnissa ja kouluissa
- Pitäisikö velvoitteita kuitenkin lisätä, jos halutaan saada aikaan muutos?

Seuraavia askeleita

- Etähaastattelut marraskuussa
- Tarkempi analyysi koko aineistolle kyselyn sulkeutumisen jälkeen
- Tavoitteena laatia **POLICY BRIEF** koulutuspoliittisille päättäjille
- Kotimaisia ja kansainvälisiä tutkimusartikkeleita ja populaaritieteellisiä julkaisuja, esim. Rexi-lehti, Tempus, Kieli, koulutus ja yhteiskunta
- Tuloksia käytetään myös opettajien koulutuksessa
- Aiheesta myös *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -verkkolehden lokakuun 2023 teemanumerossa Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kieltenopetus ja sen kehittäminen (toim. Teija Kangasvieri, Katja Mäntylä & Outi Veivo 2023)

Lähteet

Kangasvieri, T. (2022). ”Mielestäni on hyvää yleissivistystä osata muitakin kieliä kuin omaa äidinkieltään.”: kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten perusopetuksen yläkoulun oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatiosta. JYU Dissetations 563. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9208-8>

Kangasvieri, T. Mäntylä, K. & Veivo, O. (toim.) (2023). Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kieltenopetus ja sen kehittäminen. Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2023>

Kyllönen, T. & Saarinen, T. (2010). ”Ei oo koulun tehtävä” – Kuntapäättäjien käsityksiä työelämän kielitaitotarpeiden huomioimisesta perusasteella ja toisella asteella. Teoksessa M. Garant & M. Kinnunen (toim.) Ammatillinen viestintä, koulutus ja kulttuuri – Professional communication, education and culture. AFinLAN vuosikirja 68. Jyväskylän yliopisto, 9–28.

Mäntylä, K., Veivo, O., Pollari, P. & Toomar, J. (2021). English only? Kielten opettajien käsityksiä kielivalintojen monipuolistamisen esteistä ja keinoista. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 12(2). Saatavilla:

<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/english-only-kielten-opettajien-kasityksia-kielivalintojen-monipuolistamisen-esteista-ja-keinoista>

OPH 2019. Mitä kieliä perusopetuksessa opiskellaan. Tilastotietoa oppilaiden kielten opiskelusta ja kielivalinnoista. Faktaa. Express. 1A/2019. Opetushallitus.

Pollari, P., Toomar, J., Veivo, O., & K. Mäntylä (2021). Kielten opiskelu uuteen kukoistukseen? Tempus 4/2021, 24–25.

Pyykkö, R. (2017). Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Opetus- ja kulttuuriministeriö..

Vaarala, H., Riuttanen, S., Kyckling, E. & Karppinen, S. (2021). Kielivaranto. Nyt! Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017) seuranta. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Veivo, O., P. Pollari, J. Toomar, & K. Mäntylä 2021. ”Englanti jyrää”: kieltenopettajien keinoja ja ehdotuksia kielivalintojen monipuolistamiseksi. Teoksessa R. Hildén, P. Portaankorva-Koivisto, & T. Mäkipää (toim.) Aineenopetus ja aiheenopetus. Ainedidaktisia tutkimuksia 20. Helsingin yliopisto, 49–70. <http://hdl.handle.net/10138/340235>

Veivo, O., Mäntylä, K., Inha, K. & Toomar, J. (2023). Nuoret arvostavat monipuolista kielitaitoa ja haluavat osata kieliä laajentaakseen maailmankuvaansa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 14(4). Saatavilla:

<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/nuoret-arvostavat-monipuolista-kielitaitoa-ja-haluavat-osata-kielia-laajentaakseen-maailmankuvaansa>

**Kiitos! Tack!
Thank you!
Danke! Merci!
Spasibo!
¡Gracias!
Xiexie! Aitäh!
Manana!
Jerejef!**

Ota yhteyttä! 😊

teija.kangasvieri@jyu.fi
Karita.mard-miettinen@jyu.fi

Kysymyksiä? Kommentteja?